

УДК [343.341:351.853](477)

Ксенія Володимирівна Юртаєва,
кандидат юридичних наук
(Харківський національний університет
внутрішніх справ, Харків)

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ВІД СУЧАСНИХ ЗАГРОЗ ТЕРОРИЗМУ

У статті розглянуто особливості кваліфікації тероризму, пов'язаного з незаконним поводженням з об'єктами культурної спадщини. Визначено особливості норм, що встановлюють кримінальну відповідальність за незаконне поводження з об'єктами культурної спадщини у мирний час та в умовах збройних конфліктів. Виявлено вади у встановленні кримінальної відповідальності щодо руйнування об'єктів культурної спадщини в умовах збройного конфлікту, запропоновано шляхи їх усунення.

Ключові слова: *тероризм, об'єкт культурної спадщини, збройний конфлікт, кримінально-правова політика.*

Постановка проблеми. Важливою складовою національної кримінально-правової політики є короткострокове та довгострокове прогнозування, виявлення можливих загроз та своєчасне вжиття заходів щодо їх попередження. Як влучно зазначають В. І. Борисов і П. Л. Фріс, ефективність кримінально-правової політики залежить від науково обґрунтованого співвідношення основних методів кримінально-правової політики у поєднанні з практикою застосування закону про криміналь-

ну відповідальність [1, с. 17]. Сліпе, рефлексивне реагування на складні виклики сьогодення є ознакою неефективності та непродуманості державної політики, що ставить від загрозу економічну, політичну та громадську безпеку країни, унеможлиблює успішний розвиток суспільства. Враховуючи сучасну геополітичну обстановку, однією з найбільш серйозних небезпек для нормального існування світової спільноти слід визнати міжнародний тероризм. Саме тому вивчення питання сучасних тенденцій поширення і загроз тероризму, продумана превентивна криміналізація та формування дієвої організаційно-правової системи протидії тероризму стають запорукою подолання цього суспільно небезпечного явища на території України.

Як відомо, тероризм «виріс» як різновид політичної боротьби, вчинення якого передбачає використання вибухів, підпалів, насильства та погроз його застосування, спричинення шкоди життю та здоров'ю невизначеної кількості людей із метою привертання уваги до політичних, релігійних чи інших поглядів винного. Сучасне обличчя тероризму, форми та методи, що застосовують радикальні угруповання в різних країнах світу для підтримання свого існування та залучення нових членів, за останні роки зазнали знаних змін. У деяких випадках тероризм навіть стає альтернативою та фактичним конкурентом традиційній державній організації суспільства [2, с. 77–86].

Одним із сучасних проявів тероризму є загроза терористичних атак на об'єкти культурної спадщини та використання незаконного обігу культурних цінностей для фінансування організованих терористичних груп. Так, безпрецедентний масштаб вчинення злочинів проти об'єктів культурної спадщини призвів до започаткування на 70-ій сесії Генеральної Асамблеї ООН міжнародної проекту з укріплення захисту культурної спадщини, яка стає мішенню для терористичних організованих злочинних угруповань та контрабандистів. Проект «Захист культурної спадщини – імператив для всього людства» був представлений міністрами іноземних справ Італії та Йорданії за участю голів ЮНЕСКО, Інтерполу та Управління ООН з наркотиків та злочинності та міністрів низки країн-членів ООН. Загальною метою проекту є забезпечення виконання резолюцій та рішень, прийнятих Радою Безпеки ООН, Генеральною Асамблеєю ООН та іншими міжнародними органами [3]. Україна як член ООН та непостійний член Ради Безпеки ООН на 2016–2017 рр. має враховувати зазначені міжнародні ініціативи у своїй внутрішній та зовнішній кримінально-правовій політиці та своєчасно вносити відповідні зміни до свого внутрішнього законодавства. Це питання стає ще більш актуальним для нашої країни з огляду на вчинення терористичних актів та фактичної наявності збройного конфлікту на території України.

Метою статті є надання характеристики суспільних відносин щодо кримінально-правової охорони культурної спадщини в Україні і тероризму як одного із злочинів, пов'язаного з незаконним поводженням з об'єктами культурної спадщини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання захисту культурних цінностей є не новим для українського законодавства. Окремі його аспекти розглядалися в роботах В. В. Базелюка, О. М. Бандурки, І. М. Даньшина, А. Ф. Зелінського, М. О. Міщенко, В. О. Миронової, Б. М. Одайника, В. В. Кузнецова, В. О. Навроцького, С. С. Яценка та інших науковців.

Виклад основного матеріалу. Норми, які закріплюють принципи кримінально-правового захисту культурних цінностей, можна поділити на дві групи: перша пов'язана з регулюванням охорони культурних цінностей під час збройних конфліктів, друга – з охороною культурних цінностей у мирний час. При цьому норми, що регулюють вказані групи суспільних відносин, мають значні відмінності між собою. Усе це впливає на характер та види суспільно небезпечних діянь, які можуть порушувати вказані відносини. Розглянемо кожну із наведених груп.

Норми кримінально-правової охорони культурних цінностей під час збройних конфліктів закріплені як на міжнародному рівні, так і в національному праві України. Основним міжнародним документом є Гаазька конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту 1954 р. [4], яка була прийнята разом із однойменним протоколом [5]. Дія норм Конвенції розповсюджується як на рухомі, так і на нерухомі культурні цінності та їх захист під час міжнародних збройних конфліктів і таких, що не мають міжнародного характеру. Україна ратифікувала вказану конвенцію та протокол до неї 6 лютого 1957 р. На дипломатичній конференції у Гаазі 26 березня 1999 р. прийнято Другий протокол до Конвенції 1954 р. [6], в якому були уточнені умови реалізації положень Конвенції, удосконалені положення про вжиття попередніх заходів з охорони культурних цінностей у мирний час, до початку воєнних дій, а також передбачений обов'язок країн-учасниць щодо запровадження кримінально-правової відповідальності за знищення культурних об'єктів та порядку застосування кримінально-правової юрисдикції щодо вказаних діянь. Цей Протокол вступив у силу 9 березня 2004 р. після його ратифікації двадцятьма країнами, однак, на жаль, список держав, які приєдналися до цього документа, на теперішній час залишається незначним [7]. На теперішній час Україна також не є учасницею цієї міжнародно-правової угоди.

У внутрішньодержавному законодавстві відповідальність за незаконне поводження з культурними цінностями під час збройних

конфліктів закріплена у ст. 438 «Порушення законів та звичаїв війни», яка розміщена законодавцем у розділі XX КК України «Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку». У диспозиції цієї статті закріплена норма щодо відповідальності за розграбування національних цінностей на окупованій території та за інші порушення законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. До категорії національних цінностей пропонується відносити всі предмети зовнішнього світу, що мають будь-яку цінність, наприклад, економічну, наукову, історичну, екологічну, у тому числі й культурну [8, с. 11]. Аналіз диспозиції ст. 438 КК України доводить, що вона має бланкетний характер, оскільки для з'ясування поняття «інші порушення законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України», слід безпосередньо звертатися до тексту відповідних міжнародно-правових угод. Як уже наголошувалося, на міжнародному рівні фактично лише Другий протокол до Конвенції 1954 р., чітко формулює норму щодо індивідуальної кримінальної відповідальності за знищення культурних цінностей під час збройних конфліктів та визначає елементи цього злочину. Оскільки Україна є учасницею Другого протоколу до Конвенції 1954 р., можна зробити висновок, що диспозицією ст. 438 КК України охоплюється лише один вид незаконного поводження з культурними цінностями, який прямо зазначений в документі, – їх розграбування. Натомість ч. 1 ст. 15 Другого протоколу до Конвенції 1954 р. передбачає встановлення кримінальної відповідальності за досить широкий перелік злочинних діянь: вчинення нападів на культурні цінності, що знаходяться під посиленням захистом; використання культурних цінностей, що знаходяться під посиленням захистом, або прилеглих до них місць для підтримки військових дій; знищення або привласнення в крупних масштабах культурних цінностей, що знаходяться під захистом; вчинення крадіжок, пограбувань або незаконного привласнення або актів вандалізму, спрямованих проти культурних цінностей, які знаходяться під захистом тощо. Відповідно, диспозицією ст. 438 КК України вказані діяння не охоплюються. З наведеного випливає висновок про недосконалість кримінально-правової охорони культурних цінностей під час збройних конфліктів у національному законодавстві України про кримінальну відповідальність та необхідність яконайскорішого приєднання та ратифікації Другого протоколу до Конвенції про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту.

Крім того, додамо, що на сьогоднішній день у міжнародному праві руйнування культурних цінностей в умовах збройного конфлікту ви-

знається міжнародним злочином. Як зазначила Судова Палата Міжнародного трибуналу щодо колишньої Югославії, залежно від характеру і розміру руйнувань вказане протиправне діяння може складати злочин проти людяності [9, с. 43–44]. Як вказує Ш. Бассіоні, із логічного тлумачення положень Другого протоколу до Конвенції 1954 р. впливає існування універсальної юрисдикції щодо військових злочинів проти культурних цінностей [10, с. 960]. Отже, ратифікація вказаного міжнародного документа також дозволить розширити екстериторіальну дію закону України про кримінальну відповідальність щодо аналізованих злочинних діянь згідно з положеннями ст. 8 КК України.

До другої групи злочинів, пов'язаних зі спричиненням шкоди об'єктам культурної спадщини у мирний час, можна віднести досить широкий та різнорідний перелік норм. Їх правову основу складає Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 29 вересня 2000 р. [11], який врегулював основні правові, організаційні, соціальні та економічні відносини у сфері охорони культурної спадщини з метою її збереження. Так, ст. 43 цього Закону встановлює, що за незаконне проведення археологічних розвідок, розкопок, інших земляних чи підводних робіт на об'єкті археологічної спадщини, а також за умисне незаконне знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини чи їх частин винні особи притягаються до кримінальної відповідальності за законом. Кримінальний кодекс України у різних розділах Особливої частини передбачає відповідальність за злочини, пов'язані з незаконним поводженням з об'єктами культурної спадщини, залежно від тих відносин, які законодавець взяв під охорону:

- ст. 178 «Пошкодження релігійних споруд чи культових будинків»;
- ст. 179 «Незаконне утримування, осквернення або знищення релігійних святинь»;
- ст. 193 «Незаконне привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї» (у частині незаконного привласнення особою знайденого чи такого, що випадково опинилося у неї, чужого майна або скарбу, які мають особливу культурну цінність);
- ст. 201 «Контрабанда» (контрабанда культурних цінностей);
- ст. 298 «Незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини».

У деяких випадках дії щодо незаконного поводження з об'єктами культурної спадщини можуть бути кваліфіковані за правилами ідеальної сукупності злочинів. Так, незаконні дії щодо релігійних споруд або святинь тягнуть за собою відповідальність за ст. 178, 179 КК України,

а якщо ці об'єкти являють собою особливу історичну чи культурну цінність і віднесені до об'єктів культурної спадщини національного або місцевого значення із занесенням до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, то вони потребують додаткової кваліфікації за ст. 298 КК України [12, с. 282].

Проаналізувавши основні норми КК України, що встановлюють кримінальну відповідальність за незаконне поводження з культурними цінностями, постає питання, яке ж місце серед злочинних діянь займають акти незаконного поводження терористичних угруповань з об'єктами культурної спадщини і чи мають вказані види злочинів певні особливості кваліфікації. Комплексне дослідження міжнародно-правових джерел та національного законодавства про кримінальну відповідальність дозволяють дати відповідь на ці запитання.

По-перше, враховуючи міжнародно-правову практику, є підстави зробити висновок, що незаконне поводження терористів з об'єктами культурної спадщини може мати форму: 1) умисного руйнування об'єктів культурної спадщини для тероризування населення та урядів різних країн; 2) незаконної торгівлі культурними артефактами, яка забезпечує фінансування терористичних угруповань. Обом зазначеним формам злочинної діяльності терористичних угруповань притаманний високий ступінь суспільної небезпечності, але для кожної із них різним є її характер, що визначає особливості їх кримінально-правової кваліфікації.

На жаль, випадки умисного руйнування об'єктів культурної спадщини терористами стають все більш поширеними. Наприклад, вражаючим терористичним актом, що відбувся нещодавно, стало руйнування 5 жовтня 2015 р. бойовиками радикального терористичного угруповання «Ісламська держава» тріумфальної арки, що є пам'яткою кінця II століття нашої ери, у м. Пальміра, Сирія, яка була символом цього міста [13]. Бойовики також повністю замінували стародавні руїни у м. Пальміра, які входять до Списку Всесвітнього спадку ЮНЕСКО. Використання терористами культурних цінностей як мішеней із метою привернення уваги до своєї діяльності та залякування урядів країн та міжнародної спільноти далеко не одиначне явище за останні десятиріччя. Варто тільки згадати зухвале та демонстративне руйнування у 2001 р. в Афганістані двох найбільших у світі статуй Будди 38 м та 55 м заввишки бойовиками терористичного угруповання Талібан [14] чи умисний напад та руйнування у 2012 р. у Малі історичних пам'яток у стародавньому місті Тімбукту членами самопроголошеного збройного угруповання «Ансар-ад-Дін» [3]. Таким чином, всесвітня культурна спадщина все частіше стає знаряддям досягнення терористичними угрупованнями

своїх протиправних цілей. Визнання руйнувань культурних цінностей серйозними міжнародно-правовими правопорушеннями підтверджує й той факт, що у вересні 2015 р. владою Нігерії до Міжнародного Кримінального суду був виданий лідер екстремістського угруповання «Ансар-ад-Дін» Ахмед аль-Махді аль-Факі, який обвинувачується у руйнуванні історичних пам'яток у Малі. Зазначений ісламський екстреміст став першою особою, переданою Міжнародному кримінальному суду, з обвинуваченням у руйнуванні всесвітньої культурної спадщини [15].

По-друге, розглядаючи питання особливостей кваліфікації незаконне поводження терористичних угруповань з об'єктами культурної спадщини відповідно до кримінального законодавства України, слід зазначити, що подібні злочинні дії підпадають під регулювання відразу двох статей – ст. 258 «Терористичний акт» та ст. 298 «Незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини» КК України, що призводить до конкуренції загальної та спеціальної норм. Частина 2 ст. 298 КК України застосовується незалежно від наявності спеціальної мети та мотивів вчинення нищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини. Однак неврахування спеціальної мети вчинення терористичних актів та значно більш суворої санкції, передбаченої ст. 258 КК України, звичайно, було б неприпустимим, тому вчинення терористичного акту шляхом руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини має кваліфікуватися за сукупністю ч. 1 або 2 ст. 258 та ч. 2 ст. 298 КК. При цьому вбачається, що скоєне слід кваліфікувати за ч. 2 ст. 258 КК України як терористичний акт, що призвів до тяжких наслідків, у випадку руйнування найбільш цінних об'єктів культурної спадщини, зокрема, віднесених до Списку Всесвітнього спадку ЮНЕСКО. Як вже зазначалося, кваліфікація подібних актів, вчинених в умовах збройного конфлікту, як злочину, передбаченому ст. 438 «Порушення законів та звичаїв війни» КК України, на теперішній час є неможливою, оскільки руйнування об'єктів культурної спадщини не охоплюється цією статтею. Звісно, така прогалина у вітчизняному праві не дозволяє відповідним чином оцінити реальну суспільну небезпечність вчиненого як діяння, що порушує загальновизнані міжнародно-правові норми, тобто як міжнародного злочину та злочину проти людяності. Отже, вітчизняне законодавство в аналізованому аспекті потребує змін.

Не менше занепокоєння світової спільноти викликає розкрадання та незаконна торгівля культурними артефактами, що вчиняються терористичними злочинними угрупованнями для забезпечення свого фінансування. Так, за оцінками Управління ООН з наркотиків та злочинності міжнародні кримінальні угруповання заробляють на незаконній

торгівлі предметами культури і мистецтва від \$3,4 до 6,3 мільярдів щорічно, значна частина цих коштів йде на фінансування тероризму [16]. Відповідно, протидія вказаним злочинним проявам є важливою складовою боротьби з міжнародним тероризмом.

У цьому зв'язку слід зазначити, що законодавство України про кримінальну відповідальність за загальним правилом не передбачає окремих норм щодо незаконного заволодіння та торгівлі об'єктами культурної спадщини. Винятком із цього правила є встановлення кримінальної відповідальності за незаконне привласнення особою знайденого чи такого, що випадково опинилося у неї, чужого майна або скарбу, які мають особливу культурну цінність (ст. 193 КК); розграбування національних цінностей на окупованій території (ст. 438 КК) (як вже зазначалося, об'єкти культурної спадщини охоплюються поняттям «національні цінності»). У випадку розграбування музейних фондів, інших місць зберігання об'єктів культурної спадщини під час збройних конфліктів кваліфікація за ст. 438 КК України є не тільки можливою, а й необхідною. Так, Міністерство культури України вже висловило занепокоєння проблемою збереження цілісності музейних збірок та архітектурних пам'яток під час військових дій і спонукало світову спільноту розробити низку міжнародних документів щодо захисту культурних цінностей під час війн. Ці проблемні питання були обговорені 4 червня 2015 р. на міжнародній конференції «Культурні цінності Криму та Донбасу: питання переміщення, повернення, супроводу, експертизи, збереження та музеєфікації» [17]. Крім того, за наявності відповідних ознак незаконне заволодіння об'єктами культурної спадщини може бути кваліфіковане як: злочин проти власності (ст. 185–187, 189–191), незаконне заволодіння предметами, що знаходяться на (в) могилі, в іншому місці поховання, на тілі (останках, прахові) померлого (ст. 297 КК), мародерство (ст. 432 КК), протизаконне відібрання майна під приводом воєнної необхідності, вчинювані щодо населення в районі воєнних дій (ст. 433 КК) тощо. Відповідальність за контрабанду культурних цінностей закріплена у ст. 201 КК України. Вчинення усіх названих дій, пов'язаних із незаконним заволодінням або переміщенням через митний кордон України об'єктів культурної спадщини, та використання їх із метою фінансового або матеріального забезпечення терористичної діяльності, наприклад, фінансування окремого терориста чи терористичної групи або сприяння вчиненню терористичного акту, створення терористичної групи (організації), слід кваліфікувати за сукупністю з відповідною частиною ст. 258⁵ КК України «Фінансування тероризму». Таким чином, можна зробити висновок, що хоча у законодавстві України про кримінальну відповідальність відсутня окрема норма щодо фінансування те-

рористичних угруповань за рахунок незаконної торгівлі культурними цінностями, вказані протиправні дії повністю охоплюються існуючими нормами КК України.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи вищевикладене, можна констатувати наступне.

1. На сьогоднішній час сприйняття тероризму як суто локальної проблеми певної держави назавжди змінилося. Тероризм розглядається не стільки як злочин міжнародного характеру, який ставить під загрозу громадську безпеку конкретної країни і нормальний розвиток відносин між державами, а як «одна з найбільш серйозних загроз для міжнародного миру та безпеки» [18], що фактично прирівнює його до міжнародних злочинів.

2. Міжнародно-правова практика підтверджує тісний зв'язок між правопорушеннями у сфері незаконного поводження з об'єктами культурної спадщини та діяльністю міжнародних терористичних угруповань. Вказані кримінальні правопорушення можна поділити на наступні групи: 1) умисне руйнування об'єктів культурної спадщини для тероризування населення та урядів різних країн; 2) незаконна торгівля культурними артефактами, яка забезпечує фінансування терористичних угруповань.

3. Аналіз законодавства України про кримінальну відповідальність виявляє серйозні вади у встановленні кримінальної відповідальності за руйнування об'єктів культурної спадщини в умовах збройного конфлікту. Необхідним вбачається якнайскоріше приєднання та ратифікація Другого протоколу до Конвенції про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту 1954 р.

Список використаних джерел

1. Борисов В. І. Ефективність кримінально-правової політики / В. І. Борисов, П. Л. Фріс // Вісник асоціації кримінального права України. – 2014. – Випуск 1 (2). – С. 1–18.
2. Hüseyin Bağcı, Hasan Hilmi Gullu. A Comparison between Ethnic-Driven and Religious-Driven Terrorism: A Study of PKK and IS in Turkey and their Future Prospects / Hüseyin Bağcı, Hasan Hilmi Gullu // Singapore. – 2015. – P. 71–90.
3. Global initiative launched to counter the destruction and trafficking of cultural property by terrorist and organized crime groups [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.unesco.org/new/en/media-services/single-view/news/global_initiative_launched_to_coun

- ter_the_destruction_and_trafficking_of_cultural_property_by_terrorist_and_organized_crime_groups/#.VjhwM7fhDct.
4. Гаазька конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту 14.05.1954 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_157.
  5. Протокол про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту від 14.05.1954 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_722.
  6. Второй протокол к Гаагской Конвенции о защите культурных ценностей в случае Вооруженного Конфликта 1954 г., Гаага, 26 марта 1999 г. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/hague_conv_2nd_prot.shtml
  7. Second Protocol to the Hague Convention of 1954 for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict. The Hague, 26 March 1999. List of States Parties. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.unesco.org/eri/la/convention.asp?KO=15207&language=E&order=alpha>.
  8. Миронова В. О. Кримінальна відповідальність за порушення законів та звичаїв війни : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / В. О. Миронова / Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. – Д., 2008. – 20 с.
  9. R. O'Keefe. Protection of Cultural Property Under International Criminal Law // 11 Melb. J. Int'l L. 339 2010. – Р. 1–54.
  10. International criminal law. Volume I. Crimes. / edited by M. Cherif Bassiouni. – 2nd ed. New York, 1999. – 1004 p.
  11. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08.06.2000 р. № 1805-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000 р. – № 39. – Ст. 333.
  12. Білаш О. В. Проблеми відмежування незаконних дій щодо релігійних споруд або святинь від суміжних складів злочинів / О. В. Білаш // Часопис Київського університету права. – 2013. – № 3. – С. 279–283.
  13. Director-General condemns the destruction of the Arch of Triumph in Palmyra: “Extremists are terrified of history» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://en.unesco.org/news/unesco-director-general-condemns-destruction-arch-triumph-palmyra-extremists-are-terrified>.
  14. Cultural Landscape and Archaeological Remains of the Bamiyan Valley [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://whc.unesco.org/en/list/208>.
  15. Alleged militant appears at The Hague charged with cultural destruction in Mali [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.theguardian.com/law/2015/sep/30/ahmad-al-faqi-al-mahdi-the-hague-international-criminal-court-mali-timbuktu>.

16. Експерти оцінили доходи від контрабанди предметами культури в \$6,3 млрд. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zaxid.net/news/showNews.do?eksperti_otsinili_dohodi_vid_kontrabandi_predmetami_kulturi_v_63_mlrld&objectId=1367263.
17. Про збереження культурних цінностей Криму та Донбасу. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://museum-ukraine.org.ua/?p=4293>.
18. Resolution 2199 of the Security Council adopted on its 7379 meeting, February 12 2015. Threats to international peace and security caused by terrorist acts. [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2199%20\(2015\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2199%20(2015)).

Стаття надійшла до редакції 14.10.2015.

Ксения Владимировна Юртаева,

кандидат юридических наук

(Харьковский национальный университет внутренних дел,
Харьков, Украина)

УГОЛОВНО-ПРАВОВАЯ ОХРАНА ОБЪЕКТОВ КУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ ОТ СОВРЕМЕННЫХ УГРОЗ ТЕРРОРИЗМА

В статье рассмотрены особенности квалификации терроризма, связанного с незаконным обращением с объектами культурного наследия. Определены особенности норм, которые устанавливают уголовную ответственность за незаконное обращение с объектами культурного наследия в мирное время и в условиях вооруженных конфликтов. Выявлены недостатки в установлении уголовной ответственности за разрушение объектов культурного наследия в условиях вооруженного конфликта, предложены пути их устранения.

Ключевые слова: терроризм, объект культурного наследия, вооруженный конфликт, уголовно-правовая политика.

Kseniya V. Yurtayeva,

candidate of law sciences

(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine)

CRIMINAL AND LEGAL PROTECTION OF THE OBJECTS OF CULTURAL HERITAGE FROM MODERN THREATS OF TERRORISM

Features of terrorism qualification associated with unlawful handling with the objects of cultural heritage are studied in the article.

The key to overcome terrorism in Ukraine is a combination of studying the issue of modern threats of terrorism on a scientific level, circumspect preventive

criminalization and forming effective organizational and legal system of counteracting this dangerous social phenomenon.

Forms and methods used by radical groups around the world to maintain their existence and attract new members have undergone prominent changes in recent years. One of the modern manifestations of terrorism is a threat of terrorist attacks on the objects of cultural heritage and the use of illicit trafficking of cultural property to finance organized terrorist groups.

The institution of criminal and legal protection of cultural property can be divided into two groups of norms: the first is related to the regulation of the protection of cultural property during armed conflicts; the second is associated with the protection of cultural property in peacetime. In domestic legislation the liability for illegal handling with cultural property during armed conflicts is enshrined in the Art. 438 of the Criminal Code of Ukraine. The analysis of the disposition of this Article reveals serious shortcomings in establishing criminal liability concerning the destruction of the objects of cultural heritage within armed conflicts. To eliminate them we believe the necessary thing is the accession and ratification of the Second Protocol to the Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict dated from 1954 as soon as possible.

The second group of crimes, associated to causing damage to the objects of cultural heritage in peacetime, include crimes under the Articles 178, 179, 193, 201, 298 of the Criminal Code of Ukraine.

Analysis of international legal practice proves the fact that illegal handling of terrorists with the objects of cultural heritage may have the form of: 1) the intentional destruction of the objects of cultural heritage for terrorizing people and governments of different countries; 2) illegal trade in cultural artefacts, which provides funding for terrorist groups. The first type of illegal handling with the objects of cultural heritage must be qualified for cumulation of the Articles 258 and 298 of the Criminal Code of Ukraine. In the case of the destruction of the most valuable objects of cultural heritage, in particular, referred to the Unesco World Heritage List, committed acts should be qualified according to p. 2 of the Art. 258 of the Criminal Code of Ukraine as a terrorist act that led to serious consequences.

The commission of socially dangerous acts related to illegal acquisition or unlawful movement across the customs border of Ukraine of the objects of cultural heritage aiming at financial or material support of terrorism should be qualified with the presence of appropriate attributes by cumulation of the Articles 185–187, 189–191, 193, 201, 297, 432, 433 or 438 and the corresponding paragraph of the Article 258-5 of the Criminal Code of Ukraine “Financing terrorism”.

Key words: *terrorism, object of cultural heritage, armed conflict, criminal and legal policy.*